

Українська військово-економічна ядерна бомба вже розірвалася у економіці Росії (ретроспектива, дійсне та майбутнє)

Ukrainian military-economic nuclear bomb has already exploded in Russia's economy (retrospective, present and future)

Олег Семененко * 1 A
Юзеф Добровольський 2 B
Марія Ярмольчик 3 B
Олександр Рахманій 4 C
Олег Тарасов 5 B
Артем Ремез 6 C

Oleh Semenenko * 1 A
Yuzef Dobrovolskyi 2 B
Maria Yarmolchik 3 B
Oleksandr Rakhmaniі 4 C
Oleh Tarasov 5 B
Artem Remez 6 C

*Corresponding author: ¹д.військ.н., професор, начальник відділу, e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0001-6477-3414

²к.тех.н., доцент, С.Н.С., e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0002-1077-1402

³аспірант кафедри, e-mail: linkinfan357@ukr.net, ORCID: 0000-0001-9917-0189

⁴e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0002-4010-0749

⁵кандидат військових наук, e-mail: tarasovo@ukr.net, ORCID: 0000-0002-6763-8653

⁶ад'юнкт, e-mail: remez.art.86@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4970-1097

^AЦентральний науково-дослідний інститут Збройних Сил України, м. Київ, Україна

^BКафедра військової підготовки Національного авіаційного університету, м. Київ, Україна

^CНаціональний університет оборони України імені Івана Черняхівського, м. Київ, Україна

*Corresponding author: ¹Dr of Sciences, Professor, Head of Department, e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0001-6477-3414

²Candidate of Technical Sciences, Associate Professor, Senior Researcher, e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0002-1077-1402

³PhD student, e-mail: linkinfan357@ukr.net, ORCID: 0000-0001-9917-0189

⁴e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0002-4010-0749

⁵Candidate of Military Sciences, e-mail: tarasovo@ukr.net, ORCID: 0000-0002-6763-8653

⁶PhD student, e-mail: remez.art.86@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4970-1097

^ACentral Research Institute of the Armed Forces of Ukraine, Kyiv, Ukraine

^BNational Aviation University, Kyiv, Ukraine

^CNational Defence University of Ukraine named Ivan Chernyakhovskiy, Kyiv, Ukraine

Received: February 5, 2022 | Revised: February 25, 2022 | Accepted: February 28, 2022

DOI: 10.33445/sds.2022.12.1.17

Мета роботи: розкрити ретроспективу підготовки Росії до війни з Україною, визначити основні військово-економічні особливості та наслідки впливу російсько-української війни на економіку Росії, сформувані можливі прогнозовані варіанти стану економіки Росії від розвитку сценаріїв та тривалості ведення бойових дій між Росією та Україною.

Дизайн/Метод/Підхід дослідження: основними методами досліджень є методи статистичного аналізу, військово-економічного аналізу, експертного опитування та методи прогнозування.

Результати дослідження: проведено аналіз динаміки стану економіки Росії до початку російсько-української війни, визначено вплив введених санкцій проти Росії на її економіку сьогодні та зроблено прогнозування стану рецесії економіки Росії за різних варіантів розвитку воєнних дій та їх тривалості, а також сформовано можливі військово-економічні ризики для Росії у подальшому.

Теоретична цінність дослідження: Основним результатом досліджень за тематикою статті є формування бази вихідних даних щодо наслідків дії української військово-економічної бомби на економіку Росії з урахуванням аналітичних ретроспективних результатів участі Росії у попередніх війнах та збройних конфліктах.

Тип статті: описовий та розрахунково-аналітичний.

Ключові слова: безпека, політика, санкції, економіка, війна.

Purpose: to reveal a retrospective of Russia's preparations for war with Ukraine, to determine the main military and economic features and consequences of the Russian-Ukrainian war on Russia's economy, to form possible projected options for the state of Russia's economy from the development of scenarios and duration of hostilities between Russia and Ukraine.

Design/Method/Approach: the main research methods are methods of statistical analysis, military-economic analysis, expert survey and forecasting methods.

Findings: analyzed the dynamics of the Russian economy before the Russian-Ukrainian war, determined the impact of sanctions against Russia on its economy today and predicted the state of recession in Russia's economy with different options for the development of hostilities and their duration, as well as possible military and economic risks for Russia in the future.

Theoretical implications: The main result of research on the subject of the article is the formation of a baseline database on the effects of the Ukrainian military-economic bomb on Russia's economy, taking into account the analytical retrospective results of Russia's participation in previous wars and armed conflicts.

Paper type: descriptive and calculation-analytical.

Key words: security, policy, sanctions, economy, war.

1. Вступ

О 5 годині ранку 24 лютого 2022 року почалася так звана “російська спеціальна операція демілітаризації та денацифікації України”, яка мала на меті відкрите вторгнення в Україну, тобто напад на її державні кордони, міста та села. Відкрита агресія розпочата за підтримки Білорусі, яка сама не зрозуміла, що її лідер зробив військовий злочин проти людства, за який рано чи пізно прийдеться відповідати не тільки президенту Білорусі Лукашенку, а й усьому народу Білорусі. Сьогодні стає зрозумілим, що вторгнення в Україну є частиною російсько-української війни, розв'язаної Росією 2014 року, участь у якій Росія постійно заперечувала. Але наведений нижче аналіз основних воєнно-економічних показників розвитку Росії, чітко покаже активну підготовку Росії до війни з Україною, але не з НАТО, бо така підготовка може бути тільки для війни з країною, яку противник вважає набагато слабшої країною [1]—[9].

Військова кампанія почалася після тривалого нарощування російських військ починаючи з листопада 2021 року вздовж кордону України РФ та Білорусії та визнання органами влади Росії 21 лютого 2022 року терористичних утворень на території України — так званих “ДНР” і “ЛНР” — як державних утворень. Неодноразово різні ЗМІ, західні та українські політики розцінювали накопичення російських військ біля кордонів з Україною як підготовку Росії до війни з Україною [4–14]. Практично одночасно збройні сили Росії почали неприховане перекидання додаткових військ на окуповані території Донецької та Луганської областей. Близько о 5 годині за київським часом 24 лютого почалися ракетні удари по всій території України, в тому числі поблизу Києва. Російські війська вдерлися до України поблизу Харкова, Херсона, Чернігова [8], Сум [9], увійшовши з Росії, Білорусі та тимчасово окупованого Росією Криму [10]. Разом із Росією війну проти України веде Білорусія: з прикордонних районів завдаються ракетні удари по території України [12], здійснюються вильоти бойової авіації для нанесення ракетно-бомбових ударів по території України, відбувається передислокація війська [13] та його забезпечення. Контрольоване Росією Придністров'я (Молдова) також є потенційною загрозою для України [14].

Завдяки спротиву української армії і сил самооборони вже в перші дні агресії російська армія зазнала значних втрат у живій силі і техніці. У своїй новітній історії, за оцінками України, Росія в усіх війнах, які вона вела, ще не зазнавала навіть приблизно таких великих втрат за такий короткий час [13]. За визнанням західної розвідки, Росія зустріла сильніший, ніж очікувалося, опір [14], що зумовило матеріально-технічні проблеми для її військ, нестачу пального, боєприпасів і продовольства, підрив бойового духу нападників. Швидке об'єднання країн світу для допомоги Україні, як і запровадження потужних санкцій проти Росії, стало несподіваним ударом для країни-агресора [14]. З першого дня вторгнення Росія порушує правила ведення війни і масово чинить воєнні злочини. Крім того, російська влада веде інформаційну війну і застосовує пропаганду.

Але Росія та її президент забули або знехтували основними правилами воєнно-економічної підготовки країни до ведення війни, тобто основи функціонування воєнної економіки Росії в умовах війни були порушені керівництвом збройних сил Росії та не враховані її президентом. Розрахунок на раптовість нападу та низький морально-психологічний потенціал населення України, а також швидкоплинність так званої спеціальної операції є прорахунками вищого військового керівництва збройних сил Росії та міністерства оборони. Прорахунки за обсягами та строками введення санкцій проти Росії країнами світу, а також прорахунки щодо достатності власних природних, матеріальних та фінансових ресурсів для війни проти України також є помилками вищого керівництва держави. Завчасний аналіз таких подій можна класифікувати як те, що Росія сама скинула із підвісок власного літака українську військово-економічну ядерну бомбу, яка вдарить по її економіці, а й відповідно по рівню соціального стану її населення. У статті авторами досліджено ретроспективу підготовки Росії

до війни, дійсні точкові удари по її економіці та моральному стану населення, а також перспективи майбутнього стану Росії у світі за різних сценаріїв розвитку війни на території України.

2. Теоретичні основи дослідження

Сьогодні треба розуміти, що воєнна економіка виникла та розвивається у рамках національної економіки, у щільному зв'язку із політикою держави, під впливом взаємозв'язку війни та економіки. Відомо, що перемога насильства ґрунтується на виробництві зброї, а виробництво зброї, у свою чергу, ґрунтується на виробництві взагалі. Тим самим підкреслюється важливість військової складової економіки для ходу та результату війни. Досліджуючи процес економічного забезпечення підготовки та ведення першої світової війни, фахівці визнають, що в економіці більшості провідних держав функціонує особлива її частина, яка безпосередньо задовольняє військові потреби та пов'язана напряду або не напряду з воєнним постачанням. Положення про те, що війна є продовженням політики, розповсюджується на всі матеріальні та духовні процеси, які пов'язані із підготовкою та веденням війни [1–12]. Тому, воєнна економіка – особлива, специфічна частина національної економіки, яку політика держави підпорядковує процесу економічного забезпечення військових потреб. Воєнній економіці як важливій частині національної економіки властиві основні риси, які характерні для всієї економіки даної держави. Це обумовлено насамперед тим, що у сфері воєнної економіки, як і в економіці суспільства, діють загальні економічні закони, такі, як закон зростання потреб, закон підвищення продуктивності праці, закон вартості тощо. Такі загальні закони застосовуються до виробництва та обміну взагалі. Розвиток та функціонування воєнної економіки визначаються також специфічними економічними законами даного способу виробництва. Вони органічно пов'язані із відносинами власності на засоби виробництва, зі всією системою виробничих відносин. Дослідниками зроблено висновок, що вся організація армій й застосовуваний ними спосіб ведення бою, тобто перемоги та поразки, будуть залежати від матеріальних (економічних) умов розвитку держав, але не треба під час загального оцінювання результатів забувати прописні істини щодо оцінок міцності морально-психологічного стану населення, а також особливостей ведення бойових дій, які пов'язані з таким важливим фактором щодо захоплення території іншої країни або захисту власної держави та населення. Яскравим прикладом дії такого фактору на кінцевий результат бойових дій є Перша чеченська війна [10], також відома як перша чеченська кампанія у період 12.12.1994-31.12.1996 року, результатом якої стала перемога чеченських збройних сил та виведення російських військ, масові руйнування, жертви [12] та збереження Чечнею незалежності.

Залежність ходу та результату війни від рівня матеріального виробництва можна простежити на всьому історичному проміжку. Навіть у той період, коли збройна боротьба велась холодною зброєю, її результат залежав від її якості та кількості. Дана залежність стала ще більш значною, коли почали застосовувати вогнепальну зброю та збройна боротьба почала носити машинний характер. Як визначають фахівці, з того моменту, як військова справа стала однією з галузей крупної промисловості (броненосні судна, нарізна артилерія, швидкострільна зброя, магазинні гвинтівки, кулі із сталеву оболонкою, бездимний порох тощо), крупна промисловість, без якої все це не може бути виготовлено, стала політичною необхідністю [1–17]. Воєнна економіка як специфічна частина національної економіки має складну структуру. У загальному вигляді вона складається з оборонних (воєнних) галузей промисловості; базових галузей національної економіки в частині, в якій вони забезпечують оборонні галузі промисловості засобами виробництва, а трудові ресурси воєнної економіки та особовий склад збройних сил – предметами споживання; транспорту, зв'язку системи матеріально-технічного постачання, а також науки, охорони здоров'я, просвітництва – в частині обслуговування виробництва військової продукції та функціонування збройних сил.

У разі якщо країна не знаходиться у договорі колективної безпеки по типу НАТО, безпека країни можлива тільки за умов наявності в країні не тільки значної чисельності ЗС та озброєння та військової техніки, а міцної воєнно-економічної складової, яка у будь-який час здатна перейти на рейки функціонування під час введення воєнного стану у державі [7–15].

3. Постановка проблеми

Відкрите вторгнення російських окупаційних військ в Україну створює загрози економічній безпеці не тільки цих обох країн, але й країн, які приймають ті чи інші рішення на підтримку однієї чи іншої сторони. На першій декаді війни економічні збитки України сягали 120–150 млрд. дол. США, станом на сьогодні після знищення цивільної інфраструктури втрати України сягають біля 500 млрд. дол. США, але не треба забувати, що якщо шальки терезів воєнного характеру схиляться у бік України ці збитки будуть мати зворотній характер, тобто вони можуть бути компенсовані країнами-партнерами шляхом відкриття Європейських перспектив для України. Зовсім протилежний наслідок мають збитки Російської Федерації, тому що більшість введених проти Росії санкцій мають довготривалий характер та чіткий моральний наслідок для більшості західних партнерів, які протягом багатьох років не зможуть відновити довіру до взаємних економічних відносин між значною кількістю розвинутих країн. Виключення Росії з міжнародних платіжних систем, відмова від значної кількості сировинної продукції, втрата робочих місць, втрата значної кількості людських ресурсів через бойові дії та евакуацію населення із економічно тонучого корабля все це негативно відіб'ється на економіці Росії. Тому прогнозування можливого розвитку подальших дій Росії та оцінювання ймовірних сценаріїв дії української "воєнної ядерної бомби" в економіці Росії є достатньо актуальним завданням сьогодення для значної кількості економістів та науковців.

4. Результати

Сьогодні, за відкритого посягання на державний суверенітет України на її територіальну цілісність, наявну воєнно-політичну нестабільність, порушення всіх правових норм як українського так і міжнародного законодавств чітко окреслена можливість подальшої ескалації території України і навіть цей сценарій буде найбільш жорсткішим ніж за прикладом Грузії (2008 рік), або Сирії.

Для аналізу економічного стану, можливостей та передвоєнних реалій України доцільно розглянути динаміку показників за двох часових проміжків: з 2000–2013 рр. та 2014–2021 рр. (табл. 1). Під час оцінювання економічного стану треба обов'язково взяти до уваги економічні та політичні втрати України від окупації частин територій Луганської, Донецької областей та АРК, що вже несуть у собі втрати туристичного, експортного, промислового характеру; значна втрата людського ресурсу та потенціалу. З цієї позиції співставлення середніх показників цих періодів є важким за рахунок значних міжнародних запозичень на покриття економічних втрат від конфлікту з РФ. З 2022 по 2025 роки така політика буде продовжуватися відповідно до позиції МВФ щодо надання траншів Україні (табл. 2).

З 2014 року є позитивні зрушення щодо:

- 1) розміру номінального ВВП (+15,6%);
- 2) розміну ВВП на душу населення за ППС (+35%);
- 3) збільшення експорту (+9,38%);
- 4) зменшення імпорту (-12,56%).

До негативних змін можна віднести:

- 1) зменшення чисельності населення за рахунок окупації;
- 2) зниження курсу гривні відносно долара у 3,88 рази;

3) зростання інфляції в 1,04 рази.

Сьогодні після активної фази відкритої агресії Росії проти України видно, що позитивні сторони розвитку економіки України у передвоєнний час, навіть в умовах тліючого збройного конфлікту в Донецькій та Луганській областях, сприяли можливостям її швидкої мобілізації та підтримання власних ЗС щодо відбиття нападу на територіальну цілісність України.

Видно, що Україна у передвоєнний час зробила значний стрибок у відновленні потужностей національної економіки після 2014 року. ВВП України за цей період зросло практично в 1,7-1,8 разів, чисельність ЗС України 1,5-1,6 разів, витрати на оборону 2,1-2,2 рази, індекс споживчих цін практично не змінився по відношенню до 2014 року. Усі ці характеристики є позитивним підґрунтям протистояння України агресору сьогодні.

Таблиця 1 – Вихідні дані для аналізу стану України після окупації частин територій Луганської, Донецької областей та АРК

№	Вихідні дані	середнє за 2000-2013 рр.	середнє за 2014-2021 рр.
1	Чисельність населення, млн. чол	47,01	42,66
2	Чисельність ЗС, тис. чол.	262,21	243,93
3	Розмір номінального ВВП, млрд. дол.	108,75	128,89
4	Витрати на оборону	1,99	4,20
5	Розмір ВВП по ППС, дол.	272,35	367,68
6	Середньорічний курс грн./дол.	6,21	24,14
7	Обсяг експорту, млрд. дол.	42,31	46,28
8	Обсяг імпорту, млрд. дол.	49,56	42,82
9	Обсяг державного боргу, млрд. дол.	37,70	79,14
10	Імпорт від обсягу ВВП, %	45,02	34,56
11	Експорт від обсягу ВВП, %	40,58	35,92
12	Індекс споживчих цін	109,92	115,40
13	Відношення чисельності ЗС до населення	0,01	0,01
14	Відношення витрат на оборону від ВВП	1,90	3,22

Основні фактори, на котрі є доцільним звернути увагу під час аналізу динаміки стану економіки України у довоєнний час це:

- значний стрибок у кількості населення у 2014 році відбувся завдяки окупації частин територій Луганської, Донецької областей та АРК;
- чисельність ЗС України до 2014 року мала постійний спадаючий характер, так як державна політика була націлена на зменшення армії та розбудову демократичного суспільства, у 2021 років її кількість знаходиться на рівні 2004 року;
- розмір номінального ВВП хоча і збільшився за 2014–2021 рр., але за 2005–2021 роки мав хвилеподібну динаміку та його рівень 2021 року віддзеркалює його стан на 2006 та 2010 роки, та нажаль немає тенденції до постійного зростання;
- витрати на оборону протягом 2014–2016 років залишалися приблизно на сталому рівні, що обумовлено нечіткістю державної політики щодо вибору шляхів повернення окупованих територій;
- з 2017 року динаміка щодо обсягів витрат на оборону – постійно зростаюча;
- незважаючи на події з 2014 року стан розміру ВВП на душу населення (ППС) має в середньому зростаючу динаміку;
- середньорічне відношення гривні до американського долара у 2021 році у порівнянні з 2011 роком збільшилося вдвічі;

- обсяг експорту товарів та послуг ще не досяг рівня 2012 року, найбільший його спад був у 2016 році;
- з 2014 року обсяг імпорту товарів та послуг залишався майже на сталому рівні;
- з 2014 року обсяг державного боргу почав стрімко зростати;
- позитивним є те, що індекс споживчих цін з 2016–2021 р. є нижче рівня 2014 р.;
- чисельність змін особового складу ЗС України до 2014 року та після в середньому знаходиться на одному рівні та станом на сьогодні ще не досягла чисельності 2001 року;
- підвищення витрат на оборону від ВВП у порівнянні з 2000 роком зросла від 1,98% до 3,65%, однак на цьому рівні армія України без міжнародної допомоги не в змозі забезпечити гідне устаткування для ведення збройної боротьби.

Отже, не дивлячись на окупацію частини територій України та тривалу протидію агресору державі вдалося втримати економічний розвиток регіонів, збільшити експорт товарів та послуг та зменшити їх імпорт, що свідчить про позитивний ефект політики уряду щодо підтримання національного виробника (запровадженої у 2015 році). Країні вдалося підвищити платоспроможність громадян всередині країни, але так як країна є учасником міжнародної торгівлі, ситуація що склалася вплинула на дестабілізацію національної грошової одиниці, що підвищило ціни на товари імпорту вдвічі, хоча Національному Банку України вдалося стримати внутрішню інфляцію на рівні 2009 року. Боргові запозичення та транші від МВФ наразі є життєво необхідними для підтримання внутрішнього стану економіки країни, перебудови галузей промисловості на новий лад та відновлення малого та середнього бізнесу. Однак, у зв'язку з унікальною ситуацією України на політичній Світовій Арени, треба розуміти, що більшість траншів, відповідно до обсягів обороту економіки країни, вона не в змозі буде повернути без негативного для себе впливу (бажано вимагати списання або взаємного зарахування відповідно до умов Варшавського меморандуму), тому політичні перемовини, наразі, є головним важелем пошуку рішення виходу із кризи.

Але зараз після початку російсько-української війни вибухова хвиля ракет та бомб Росії по Україні кожним роз розривом вдаряє в так званий непохитний стовп сировинної економіки Росії, яка має безмежні запаси природних ресурсів. Але не треба забувати, що цими природними ресурсами можна користуватися та шантажувати світ тільки якщо є споживачі цих ресурсів, які будуть вливати криваві гроші в економіку Росії. Ще після розпаду Радянського Союзу через 10-15 років науковцями був визначений одним із можливих варіантів розвитку протистояння Росії та США тенденція ведення натуральної або економічної війни на території. Геополітичне становище України є ідеальним полем для ведення цієї війни. Але сьогодні вже видно, що Росія втрапила в економічний та військовий капкан, який вона завчасно не передбачила. Єдиним шляхом збереження своєї подальшої цілісності та федеративності для Росії це було надання спокою Україні щодо її вибору та тримання Заходу та США у роздумах щодо вступу України до ЄС та НАТО. Спокій та співпраця з Україною, не порушення її територіальної цілісності – це було для Росії єдиним шляхом її подальшого стабільного економічного розвитку та тримання лідируючих позицій у світі як з воєнної так і економічної сторони. Але недалекоглядність політичних амбіцій ще в 2014 році під час анексії Криму та захоплення частини Донецької та Луганської області вже вдарило у бік, за думками деяких спеціалістів, "нетонучого" корабля як Росія. Тобто ще в 2014 році намагання Росії розділити населення України на дві частини проросійських та проукраїнських вже задало тріщини борту цього корабля.

Сьогодні спроби фінансово-економічної ізоляції Росії кожен день сприяють наповненню трюмів цього корабля водою, яка рано чи пізно ослабить його так, що йому прийдеється побачити дно, якщо хтось із країн світу не протягне їм руки допомоги, тобто продатися заради забезпечення власної вигоди, та зрадить інтересам колективної безпеки.

Нажаль серед політичних лідерів існують прихильники такого розвитку подій. Але ці прихильники розуміють ризики для власної безпеки, які виникнуть у них самих, у разі підтримання економіки Росії. Також не треба забувати, що економічне падіння Росії буде шансом для інших країн щодо розширення власних територіальних претензій, які мають деякі країни до Росії за досвідом захопленого Криму. Єдиним недоліком кінцевого удару по економіці Росії є невпевненість деяких країн щодо захисту України від агресора та надання їй допомоги щодо закритого неба, списання боргів, вживання більш дієвих санкцій проти Росії та Білорусії, не розуміння деякими країнами загрози власній безпеці, а також країн, які підтримують війну морально та фінансово-економічно. Дія санкцій нажаль може бути тимчасовою, тобто Росія як сировинно-енергетичний комплекс, зберігає здатності відновлення своїх економічних потужностей у разі обмеження або припинення введених економічних санкцій проти неї. Тому перемога України та всього світу над країною агресором можлива тільки за умови об'єднання зусиль практично усіх передових країн світу та твердої позиції їх лідерів відносно Росії.

Таблиця 2 – Статистичні дані динаміки деяких показників України за 2000–2021 роки (ретроспектива)

	Вихідні дані	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1	Чисельність населення, млн. чол.	49,40	48,90	48,40	48,00	47,60	47,20	46,90	46,60	46,30	46,10	45,90	45,70	45,60	45,60	45,40	42,90	42,70	42,50	42,30	42,10	41,90	41,50
2	Чисельність ЗС, тис. чол.	400,00	400,00	394,75	390,00	285,00	245,00	221,00	200,00	191,00	200,00	200,00	192,00	184,00	168,20	157,46	250,00	250,00	250,00	261,00	261,00	261,00	261,00
3	Розмір номінального ВВП, млрд. долл.	34,80	38,40	42,30	50,10	64,80	86,10	107,70	142,70	179,90	117,20	136,40	163,10	175,70	183,30	131,80	90,51	93,20	112,10	130,40	153,30	155,50	164,30
4	Витрати на оборону	0,69	0,74	0,87	1,10	1,32	1,69	2,10	2,88	3,38	2,30	2,50	2,50	2,83	2,89	2,99	2,96	2,94	3,24	4,16	5,41	5,92	6,01
5	Розмір ВВП по ППС, долл.	161,90	180,60	193,10	216,10	248,80	263,00	292,00	323,00	336,60	291,00	306,60	327,40	335,40	337,40	373,10	334,20	349,80	368,80	376,80	356,70	389,60	392,40
6	Середньорічний курс грн./долл.	5,44	5,43	5,32	5,33	5,31	5,12	5,05	5,05	5,26	7,79	7,93	7,96	7,99	7,99	11,88	21,84	25,55	26,59	27,20	25,84	26,96	27,29
7	Обсяг експорту, млрд. долл.	14,60	17,30	18,10	23,60	32,90	38,20	38,90	49,80	67,70	40,40	52,20	69,40	70,20	59,10	53,90	35,50	34,00	36,90	38,50	49,60	53,60	68,24
8	Обсяг імпорту, млрд. долл.	15,00	17,10	18,00	23,60	31,50	37,20	44,10	60,40	84,70	45,10	60,90	85,70	89,70	80,90	54,40	38,90	38,30	44,40	43,40	42,30	41,60	39,27
9	Обсяг державного боргу, млрд. долл.	19,50	22,10	23,40	22,30	24,40	28,40	30,40	32,30	34,30	39,70	54,20	59,20	64,50	73,10	69,70	65,50	70,90	76,30	78,30	84,30	90,20	97,90
10	Імпорт від обсягу ВВП, %	43,10	44,53	42,55	47,11	48,61	43,21	40,95	42,33	47,08	38,48	44,65	52,54	51,05	44,14	41,27	42,98	41,09	39,61	33,28	27,59	26,75	23,90
11	Експорт від обсягу ВВП, %	41,95	45,05	42,79	47,11	50,77	44,37	36,12	34,90	37,63	34,47	38,27	42,55	39,95	32,24	40,90	39,22	36,48	32,92	29,52	32,35	34,47	41,53
12	Індекс споживчих цін	125,80	106,10	99,40	108,20	112,30	110,30	111,60	116,60	122,30	112,30	109,10	104,60	99,80	100,50	124,90	143,30	112,40	113,70	109,80	104,10	105,00	110,00
13	Відношення чисельності ЗС до нас.	0,008	0,008	0,008	0,008	0,006	0,005	0,005	0,004	0,004	0,004	0,004	0,004	0,004	0,004	0,003	0,006	0,006	0,006	0,006	0,006	0,006	0,006
14	Відношення витрат на оборону від ВВП	1,983	1,927	2,057	2,204	2,037	1,963	1,950	2,018	1,879	1,962	1,833	1,533	1,611	1,577	2,269	3,269	3,155	2,890	3,190	3,529	3,807	3,658

Розглянемо основні ретроспективні показники воєнного та економічного розвитку Російської Федерації з метою пошуку закономірностей впливу участі Росії у збройних конфліктах та війнах на розвиток її економіки. РФ на відміну від України (з однією АРК) складається з 83 суб'єктів, 21 з яких є республіками, які, на відміну від областей, є національно-державними утвореннями, тобто формою державності того або іншого народу (народів) у складі Росії.

На відміну від інших суб'єктів федерації, республіки приймають власні конституції і мають право визначати свої державні мови. Тобто, основною ознакою федеративної держави є поділ суверенітету між двома рівнями (федеральним і суб'єктів федерації), що передбачає, зокрема існування двох систем державної влади та управління, кожна з яких діє у визначених межах. До відання федерації, як правило, належать найважливіші питання державного життя: зовнішня політика, оборона країни, фінанси, оподаткування, організація федеральних органів, розв'язання конфліктів між суб'єктами федерації. Компетенція суб'єктів федерації у цілому ширша, але вона зводиться переважно до питань, що не потребують однакового регулювання. До них віднесені організація органів місцевого самоврядування, громадський порядок,

охорона довкілля, встановлення місцевих податків тощо. Тобто, вийти діючому учаснику зі складу федерації майже неможливо. Це пояснюється тим, що суб'єкти федерації не є державами у повному значенні цього слова: вони не мають суверенітету; не мають права сецесії, юридично позбавлені права самостійної участі в міжнародних відносинах. Але треба розуміти, що федеративність є зазвичай ознакою держав, які історично формувалися шляхом об'єднання чи завойовування різних територій та змушені рахуватися з можливими сепаратистськими проявами, які загрожують цілісності такої держави (відповідно до історичних довідок існування федеративних режимів за несумісності поглядів учасників не перевищувало 100 років). За сучасних безпрецедентних умов існування «Світових Об'єднань і Союзів» та невідоротних глобалізаційних процесів, захоплення нових територій такими країнами призводить до міжнародних обмежень, блокад, що негативно впливає на розвитку учасників Федерації та підвищує напруженість між ними. З початку російсько-української війни 2014 р. напруженість між Світовими Блоками та Союзами має тенденцію до загострення.

Аналіз ретроспективної інформації щодо основних воєнно-економічних показників стану РФ до та після розв'язання російсько-української війни наведені у табл. 3 та табл. 4. Дані сформовані за період 2000-2021 роки та розбиті на два періоди з метою порівняння впливу розпочатої у 2014 році російсько-української війни на економіку Росії та темпи мілітаризації РФ. Попередній аналіз цих даних вже підкреслював неприховану підготовку РФ до активної фази війни. Особливо це характеризує показник чисельності ЗС Росії, які на фоні зменшення населення зріс практично в 2 рази, витрати на оборону зросли в 1,5-1,6 рази.

Результати аналізу показали, після 2014 року в Росії динаміка основних воєнно-економічних показників відбулися у таких показниках як:

- 1) середнього розміру номінального ВВП (+33,75%);
- 2) розміну ВВП на душу населення за ППС (+108%);
- 3) збільшення експорту (+10,32%);
- 4) зниження індексу споживчих цін (-8%).
- 5) зменшення чисельності населення (на 0,88%);

6) здешевшання національної грошової одиниці у відповідності до американської валюти у 2,26 рази;

- 7) підвищення імпорту на 19,58%;
- 8) підвищення державного боргу на 80%.

Основні фактори, на котрі необхідно було б звернути увагу це було б те, що:

- чисельність населення після всеросійського перепису 2010 року має тенденцію до постійного зниження;

- за останні 20-ть років чисельність армії РФ збільшилась у 2,21 рази;

- незважаючи на збільшення номінального ВВП з 2014–2021 р. у порівнянні з 2000–2013 р., але його динаміка має хвилеподібний характер: пік – 2013 рік, наразі його рівень знаходиться на обсягах 2010, 2016 років;

- витрати на оборону зростали у геометричній прогресії до 2014 року, після – вони мають сталий характер, та знаходяться на обсягах 2011 року фінансування; відношення витрат на оборону від ВВП немає чітко вираженої динаміки та має хвилеподібний характер;

- розмір ВВП на душу населення по ППС має чітку тенденцію до зростання.

На рис. 1, рис. 2, рис. 3 та рис. 4 наведено динаміку ВВП Росії (рис. 1, та рис. 2), приросту ВВП (рис. 3) та частки ВВП на одну людину за період 1991-2021 років (рис. 4) [14]-[17]. Ці показники дозволяють дослідити вплив участі Росії у різних війнах та воєнних конфліктах, а саме Перша та Друга Чеченська війна, участь у військових діях в Сирії та розв'язання у 2014 році війни проти України усі ці військові дії проти інших країн негативно впливали на стан економіки Росії, але наявність спроможностей отримання боргових запозичень у інших

країнах, наявність значної кількості природних ресурсів (особливо енергетичного комплексу), політичний імідж у руслі залякування та економічного шантажу деяких країн у міжнародних організаціях, до яких входить Росія, дозволяли РФ достатньо швидко відновлювати негативні впливи розв'язання війн та участі у збройних конфліктах на її економіку, але ці впливи були відчутні простим людям, бо більшість відновлень відбувалися за їх рахунок.

Таблиця 3 – Вихідні дані для аналізу стану РФ до у період до та після 2014 року

	Вихідні дані	середнє за 2000-2013 рр	середнє за 2014-2021 рр
1	Чисельність населення, млн. чол.	143,51	142,24
2	Чисельність ЗС, тис. чол.	908,57	1757,11
3	Розмір номінального ВВП, млрд. дол.	1185,43	1585,56
4	Витрати на оборону, млрд. дол.	41,76	67,96
5	Розмір ВВП по ППС, дол.	1880,21	3926,05
6	Середньорічний курс руб./дол.	29,43	66,56
7	Обсяг експорту, млрд. дол.	305,52	337,05
8	Обсяг імпорту, млрд. дол.	183,59	219,54
9	Обсяг державного боргу, млрд. дол.	134,12	240,87
10	Імпорт від обсягу ВВП, %	15,78	13,81
11	Експорт від обсягу ВВП, %	15,04	8,69
12	Індекс споживчих цін	0,96	0,88
13	Відношення чисельності ЗС до нас.	0,01	0,01
14	Відношення витрат на оборону від ВВП	3,50	4,33

На рис. 2, наведено приріст ВВП за роками, ці показники чітко показують, що у період Першої Чеченської війни приріст був негативний, бо війна частково вдарила по економіці Росії, але вже чітко видно, що у період підготовки до Другої Чеченської війни приріст ВВП знизився до критичних меж понад 10%, тому що Росія перебувала у стадії відновлення військових втрат та нарощування воєнного потенціалу з метою уникнення похибок під час Першої Чеченської компанії. Підготовка до війни із Україною та прийняття участі у так званій гібридній війні теж негативно позначилося на економіці Росії, але мовчазне відношення більшості країн до вчинених військових злочинів щодо окупації Криму та частини Донецької і Луганської області достатньо швидко дозволило Росії за допомогою збільшення цін на енергоресурси та шантаж політичних лідерів інших країн відновити свої економічні позиції та встановити в черговий раз видумане лідерство у світі та протистояння НАТО.

Сьогодні втрапивши у воєнно-економічний капкан, який обумовлений значною кількістю неочікуваних для Росії санкцій (вже прийнято чотири пакети санкцій щодо Росії) керівництво РФ перебирає можливі варіанти відновлення власної економіки та недопущення економічного кризу, а також варіанти протидії виниклим ризикам щодо власної воєнно-економічної безпеки, а саме утримання територіальної цілісності Росії в подальшому та стану РФ на міжнародному рівні.

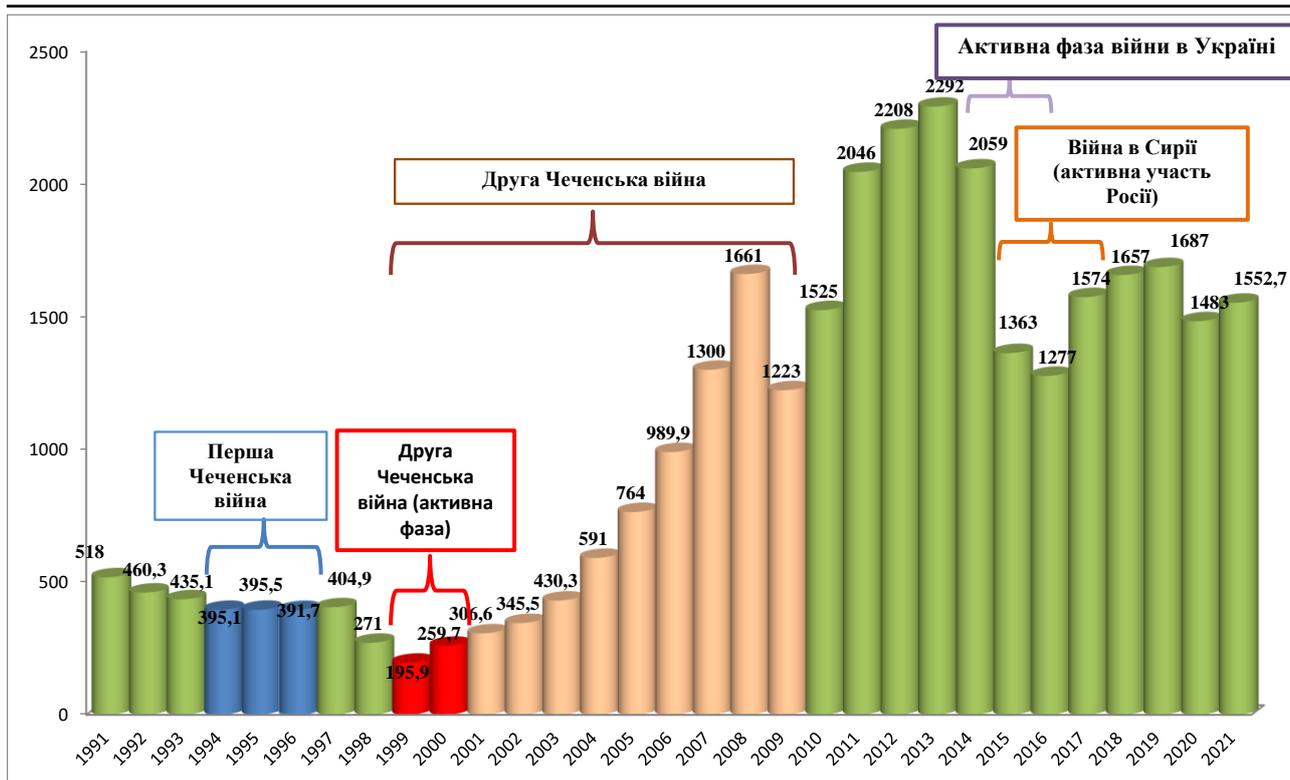

Рисунок 1 – Динаміка показника ВВП Росії з урахуванням періодів участі Росії у війнах та збройних конфліктах, млрд. дол. США

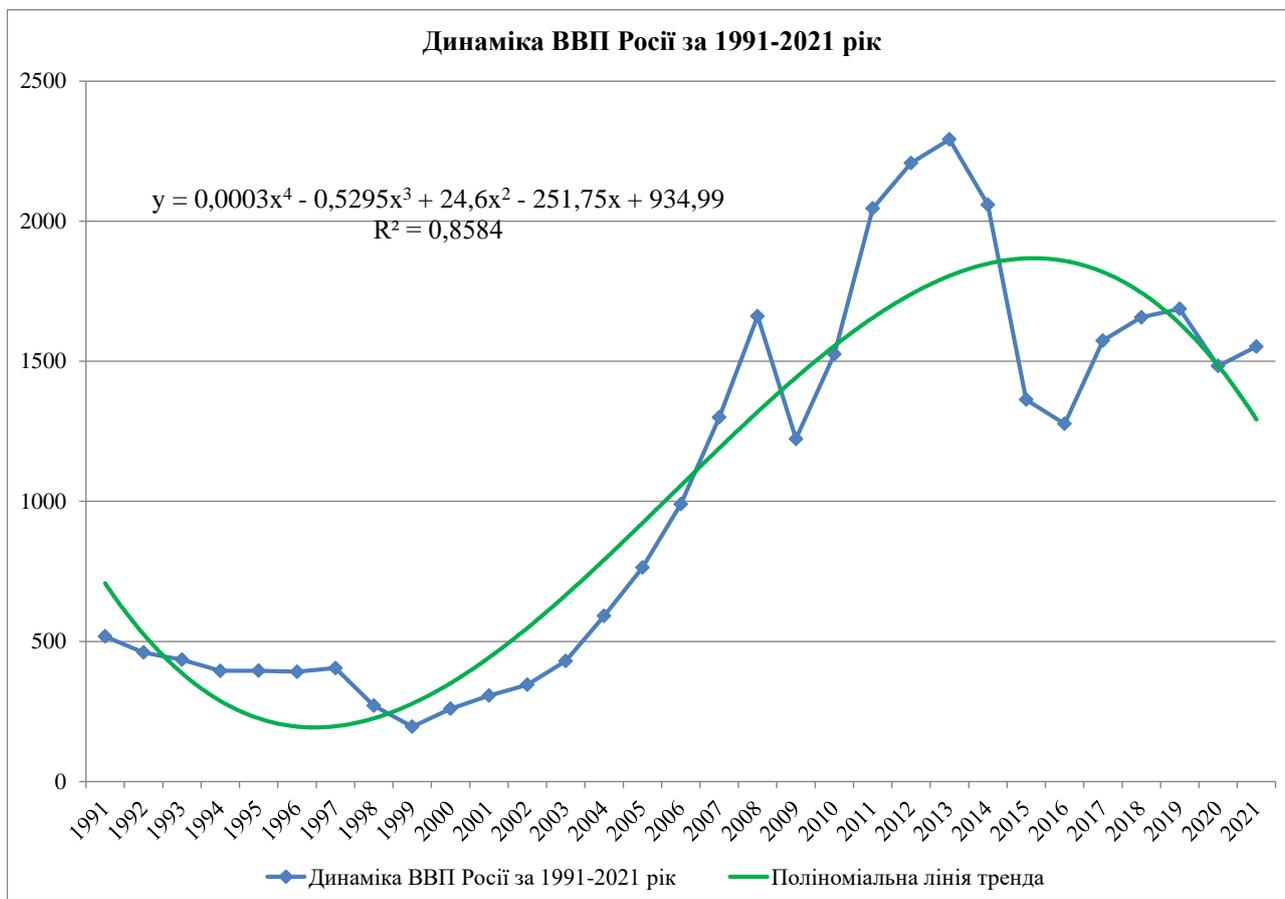

Рисунок 2 – Динаміка показника ВВП Росії з урахуванням періодів участі Росії у війнах та збройних конфліктах та із формуванням регресійного тренду за довгостроковий період, млрд. дол. США

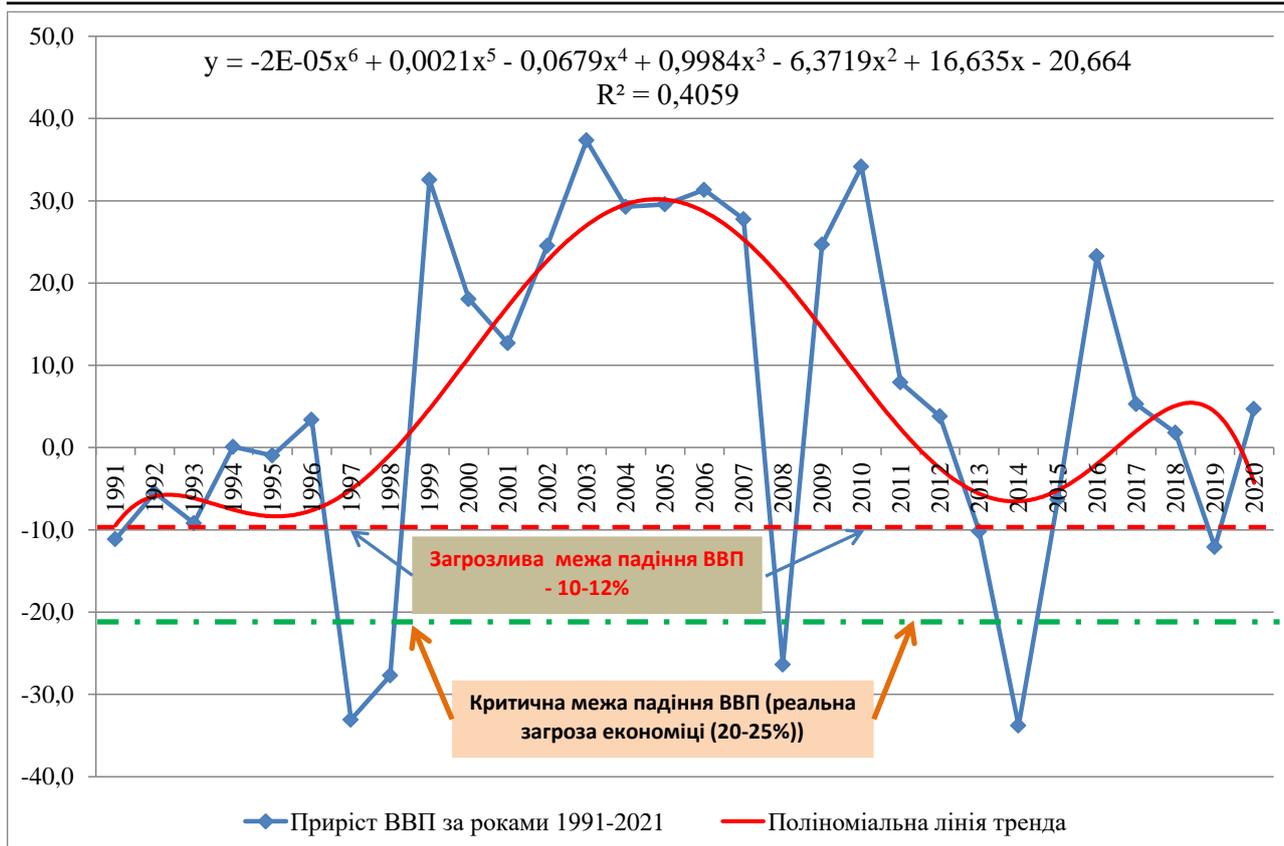

Рисунок 3 – Показник приросту ВВП Росії, %

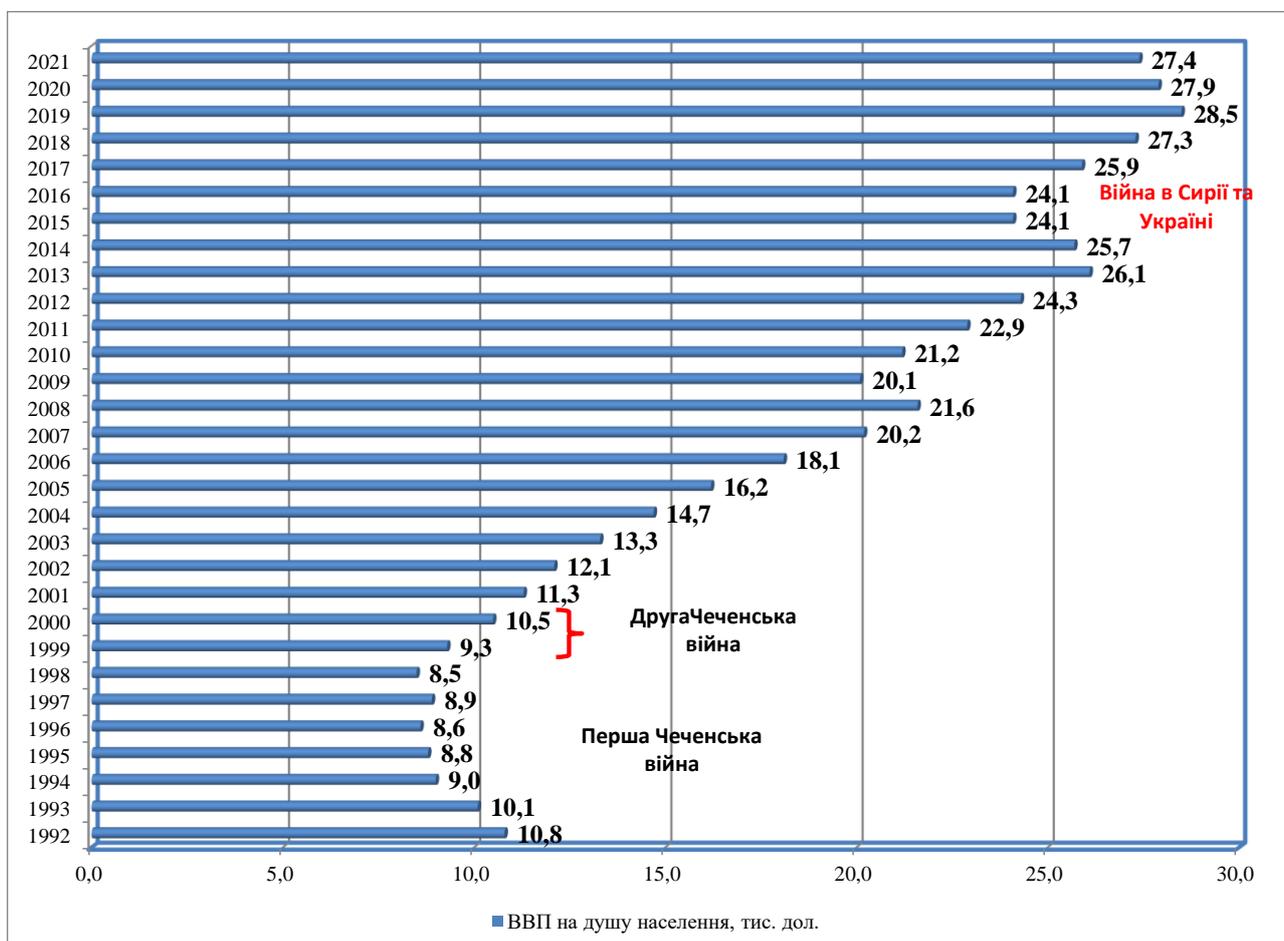

Рисунок 4 – Показник ВВП на душу населення, тис. дол. США

До основних найбільш дієвих санкцій проти РФ можна віднести пакет санкцій, який були спочатку введений як реакція світу на визнання президентом РФ Володимиром Путіним "незалежності" окупованих територій України [17–19]: Сполучені Штати заявили, що забороняють будь-які фінансові, інвестиційні та торговельні операції громадян США з територіями так званих "ЛНР" і "ДНР", або з їхніми представниками. Це дозволить також вводити санкції проти будь-якої особи, стосовно якої буде встановлено факт здійснення діяльності на окупованій території. Надвечір президент США Джо Байден оголосив основний пакет санкцій проти Росії. Передусім йдеться про санкції проти великих фінансових інституцій РФ – Внешекономбанку та "військового банку" Промсвязьбанк (ПСБ). РФ володіє активами на 55 млрд доларів, що робить його одним з п'яти найбільших банків Росії. Він обслуговує суверенний борг РФ та фінансує експорт, а також національні економічні проекти країни, зокрема у частині критичної інфраструктури. Разом із материнською компанією під санкції потрапили 25 "дочок", серед яких і українська філія – Промінвестбанк. Промсвязьбанк є основним джерелом фінансування російської армії, міністерства оборони та підприємств оборонного сектору. Наразі він обслуговує майже 70% оборонних контрактів. Крім того, США вводять фінансову заборону для російських державних запозичень. Відтепер РФ не зможе фінансувати свій бюджет шляхом розміщення євробондів на західних фінансових ринках, зокрема – європейських. Третя частина пакету стосується санкцій проти російських еліт та їхніх родин.

Канцлер Німеччини Олаф Шольц вранці у вівторок заявив про Газогін, що належить однойменній "дочці" Газпрому, було побудовано для транспортування російського газу безпосередньо до Німеччини в обхід України. Газовий монополіст неодноразово використовував північний потік – 2 (ПП-2) як важіль газового шантажу на Європу, чим утримує ринок на рекордно високих цінах ще з минулого року. Реакція Росії не забарилася – член Радбезу РФ Дмитро Медведєв пригрозив європейцям "газом по 2 тисячі євро за тисячу кубів". Увечері на прес-конференції президент США Байден заявив, що США працювали разом із Німеччиною для зупинки ПП-2.

Прем'єр-міністр Великої Британії Борис Джонсон оголосив про санкції проти п'яти російських банків: "Росія" (основний акціонер – друг президента Росії Юрій Ковальчук – ред.), Промсвязьбанку, Генбанку (один з найбільших банків Криму – ред.), Чорноморського банку розвитку та реконструкції та Індустріального ощадного банку. Також Британія вводить санкції проти Геннадія Тимченка та братів Ротенбергів, наближених до президента РФ олігархів. Будь-які активи, які вони мають у Британії, будуть заморожені, а особам буде заборонено приїжджати в країну. Крім того, країна висуває законопроект про економічні злочини. Він перешкоджатиме російським компаніям залучати кошти в фунтах або доларах на ринках Британії, і "зніме завісу, яка приховує право власності на власність у цій країні та на всьому Заході". Борис Джонсон заявив, що це перший етап санкцій і будуть наступні, якщо Путін піде далі.

Євросоюз запровадив санкції проти 351 члена Державної думи, які голосували за звернення до Путіна про визнання ОРДЛО. Також у списку 27 осіб і об'єднань, які відіграли роль у підриві територіальної цілісності України. Зокрема, йдеться про об'єднання, які надавали підтримку російським військовим на цих територіях, представників сектору оборони, які відіграли роль у вторгненні та дестабілізації, і тих, хто вели дезінформаційну війну проти України. Крім того, санкції стосуються банків, які фінансують відповідальних за прийняття рішення на окупованих територіях осіб. ЄС також націлився на економічні відносини із окупованими територіями Донбасу та обмежують можливості російської держави та уряду на доступ до капіталу та фінансових ринків та послуг ЄС. Японія вводить заборону на обіг російських державних облігацій у Японії та заморозить активів деяких росіян. Країна також готова вжити додаткових кроків у разі погіршення ситуації. Японія раніше заявила, що готова приєднатися до США та інших промислово розвинених країн G7 у таких заходах. Нові санкції мають доповнювати ті, які були введені проти Росії в 2014 році

після окупації Криму. Країна розглядає заборону на експорт напівпровідникових мікросхем та інших ключових технологій, а також жорсткіші обмеження для російських банків. Канада проти Думи, банків і РФ Канада заявила про заборону громадянам на будь-які фінансові операції із так званими "ЛНР" та "ДНР". Також будуть заборонені операції з суверенним боргом Росії – санкції, аналогічні до тих, що запровадили США та ЄС. Санкції стосуватимуться також двох підтримуваними державою російських банків. Оттава накладе санкції на членів російського парламенту, які проголосували "за" визнання ОРДЛО. Джастін Трюдо заявив, що санкції "діятимуть доти, доки не буде відновлено територіальну цілісність України".

Після початку активної фази збройної агресії проти України 24 лютого 2022 року до основних воєнно-економічних введених санкцій проти Росії можна віднести [17–19]:

- замороження валютного резерву. Росія не зможе використати 630 млрд дол. США свого валютного резерву для продажу та купівлі рубля. Такі обмеження ввели, щоб Росія не змогла компенсувати частину введених санкцій (Європа, Велика Британія, США);

- персональні санкції проти російських еліт та членів їхніх родин. Зокрема санкції стосуються президента Росії Володимира Путіна, глави МЗС Сергія Лаврова, заступника голови Ради безпеки Дмитра Медведєва, голови уряду Михайла Мішустіна, міністра оборони Сергія Шойгу та міністра внутрішніх справ Володимира Колокольцева. До списку санкціонованих осіб також входять глави безпеки ФСБ Олександр Бортніков, головнокомандувач ЗСУ Валерій Герасимов та члени ради безпеки Кремля. ЄС ввів санкції проти всіх 351 депутата російського парламенту. Активи осіб та компаній, щодо яких запроваджені санкції будуть заблоковані (США, Японія, Швейцарія, Австралія, Канада, Нова Зеландія, Монако);

- санкції на суверенний борг. Це означає, що Росія не матиме доступу до західних джерел фінансування своїх боргових зобов'язань, а також не зможе залучати кошти шляхом продажу облігацій на американських та європейських фінансових ринках (США, Велика Британія);

- відключення від SWIFT. Деякі російські банки також виключають із системи міжнародних платежів SWIFT. Брюссель заявив, що це "зупинить їх роботу в усьому світі та фактично заблокує російський експорт та імпорт" (Європа, США, Тайвань);

- санкції проти центробанку РФ. Санкції заборонять будь-яким фізичним або юридичним особам Великої Британії здійснювати фінансові операції за участю центробанку РФ, Російського фонду національного багатства та міністерства фінансів РФ (Велика Британія);

- санкції проти Білорусі. ЄС запроваджує санкції проти режиму Лукашенка та вводить торговельні обмеження на мінеральні палива, залізо та технології. Президентка Єврокомісії Урсула фон дер Ляєн заявила, що режим Лукашенка є "співучасником безжального нападу на Україну" (Європа, Канада);

- санкцій проти банків. США наклали санкції на 10 провідних російських банків, що представляють близько 80% банківського сектору країни. Також уряд США заборонив Сбербанку, на який припадає близько 30% російського банківського бізнесу, та його дочірнім компаніям здійснювати операції через США. Серед санкціонованих банків: Промзв'язокбанк, ВТБ, "Відкриття", Радкомбанк, Сбербанк, Газпромбанк, РСГБ, Альфа-банк, Московський кредитний банк, Новікомбанк.

- Велика Британія ввела ліміт у 50 000 фунтів стерлінгів на банківські рахунки громадян Росії у Великобританії, а ЄС – у €100 000 в банках ЄС;

- обмеження практики видачі "Золотих паспортів". Власники "золотих паспортів" могли вільно відвідувати країни Шенгенської зони, ставати їхніми громадянами і отримувати доступ до іноземних фінансових систем (Європа, США, Велика Британія та Канада, Мальта);

- ЄС ввів санкції проти 26 російських олігархів та пропагандистів.

- припинення поставки чипів. Світові виробники чипів зупиняють постачання в Росію.

Компанії почали припиняти поставки високотехнологічної продукції після введення США, Великою Британією, Японією та іншими країнами санкцій проти Росії;

- виконавчий комітет УЄФА ухвалив рішення про перенесення фіналу Ліги Чемпіонів з Санкт-Петербургу до Парижу. Збірні та клуби РФ відсторонені від усіх змагань під егідою УЄФА та ФІФА. Зокрема, УЄФА розриває контракт із "Газпромом", чемпіонат світу з гонок "Формула-1" заявив про скасування гран-прі Росії, що мав відбутися в Сочі, міжнародний олімпійський комітет. Організатори заявили, що міжнародні спортивні федерації повинні перенести або скасувати спортивні заходи, які заплановані в Росії чи Білорусі. Рада Міжнародної Федерації Хокею відсторонила Росія та Білорусь від міжнародного хокею. Росія позбавлена права на проведення юніорського чемпіонату світу 2023 року. Національна хокейна ліга також припинила відносини з бізнес-партнерами в Росії;

- лідер світового ринку експрес-доставки вантажів і документів німецька DHL з 1 березня зупинила доставку вантажів та документів до Росії та Білорусі на невизначений строк. Найбільша у світі контейнерна компанія Maersk (Данія) припиняє прийом нових замовлень на перевезення морським та наземним транспортом до Росії та з Росії. Це ж зробили їхні аналоги MSC Mediterranean Shipping, Harpag-Lloyd AG та Ocean Network Express Pte. Вони займають близько 50% світового ринку контейнерних перевезень;

- закриття повітряного простору. Свій повітряний простір для літаків з Росії закрили більше 32 країн світу (серед них: Велика Британія, Польща, Болгарія, Чехія, Литва, Латвія, Естонія, Румунія, Словенія, Німеччина та Фінляндія);

- заборона постачання до Росії літаків та запчастин. Лайнери Airbus – 322 літаки – забезпечували 40% пасажиропотоку авіації в Росії. Санкції фактично позбавляють перевізників можливості експлуатувати цей флот, також Росії заборонили купувати літаки навіть у лізинг. Існуючі договори лізингу будуть розірвані. Це втрата 50% цивільного авіа флоту (Європа, Велика Британія);

- США наклали санкції на енергетичну компанію "Газпром", нафтопровідну компанію "Транснефть" та енергетичну компанію "РусГідро", а також найбільші вантажні, залізничні та телекомунікаційні компанії країни;

- заборона експорту високотехнологічних товарів: напівпровідники, комп'ютери, телекомунікаційне обладнання та датчики інформаційної безпеки. Компаніям із Великобританії та ЄС також заборонено експортувати свої товари для російських оборонних, військово-морських, транспортних та комунікаційних компаній;

- Росії буде також важче купувати товари та технології потрібні для нафтогазодобування та авіакосмічної індустрії;

- Велика Британія анонсувала закриття своїх портів для будь-яких пов'язаних із Росією суден;

- Airbus призупинив техпідтримку російських авіакомпаній та постачання запчастин, а також роботу свого інженерного майданчика в Росії;

- Facebook заблокував російських пропагандистів RT і Sputnik по всьому Європейському Союзу;

- постачання своєї продукції в Росію призупинили UAV Forecast, яке показує безпечні зони для польотів дронів, видавець графічних програм Insyidium AMD та Intel;

- Instagram почала ставити мітки "ЗМІ, яким керує Росія";

- Twitter також заблокувала можливість реєструвати акаунти росіянам;

- американська компанія Meta, якій належать соцмережі Facebook та Instagram, припинила монетизації росЗМІ. Google призупинив монетизацію державних ЗМІ Росії;

- Apple припинила продаж своєї техніки в офіційному онлайн-магазині в Росії. Також RT News і Sputnik News більше не доступні для завантаження з App Store за межами Росії;

- Uber прискорює процес продажу своєї частини у спільній компанії з Яндексом. Донедавна Uber зберігав 29% володіння компанії MLU B.V. та Яндекс оголошував, що викупить цю частку протягом року;

- General Motors та Volkswagen призупиняють поставки автомобілів в Росію;

- BMW припиняє виробництво своїх автомобілів у Калінінграді та зупиняє поставки на російський ринок, пише The Wall Street Journal;

- Ford призупиняє діяльність у РФ та направила 100 000 дол. США у фонд допомоги Україні;

- Mastercard відключила кілька російських фінансових установ від своєї платіжної мережі;

- Disney, Sony Pictures і Warner Bros зупиняють прокат своїх фільмів у Росії через вторгнення в Україну;

- Росію виключили з Євробачення-2022 через агресію проти України;

- Netflix відмовився транслювати російські канали;

- Adidas призупинив співпрацю з російським футболем;

- Nemiroff відкликала ліцензію на виробництво алкоголю в Росії тощо.

Санкції продовжують нарощуватися, що і є одним із елементів так званого “економічного ядерного вибуху” в економіці Росії, але не треба забувати дію на економіку Росії завданих ЗС України втрат агресору в російсько-українській війні, яка із довготривалої гібридної стадії переросла у відкрите протистояння та агресію проти України.

Аналіз статистичної інформації за період 1991-2021 роки, а саме щодо динаміки ВВП Росії, його приросту за роками, витрат на душу населення, оборонних витрат, зміни людських ресурсів, розвитку промисловості та складових науково-технічного потенціалу тощо дозволяє за допомогою експертного опитування та екстраполяційних моделей визначити залежності динаміки ВВП Росії від тривалості ведення воєнних дій на території України та очікуваних результатів у разі виведення або не виведення військ із її території.

Найбільш сприятливим для Росії, але малоімовірним варіантом є результати переговорів із Україною щодо припинення воєнних дій на її території та добровільне відведення своїх військ. Такий варіант дій створює можливість швидкого відновлення російської економіки шляхом встановлення нових поставок сировини та енергетичних природних ресурсів до країн, які від них безпосередньо залежать.

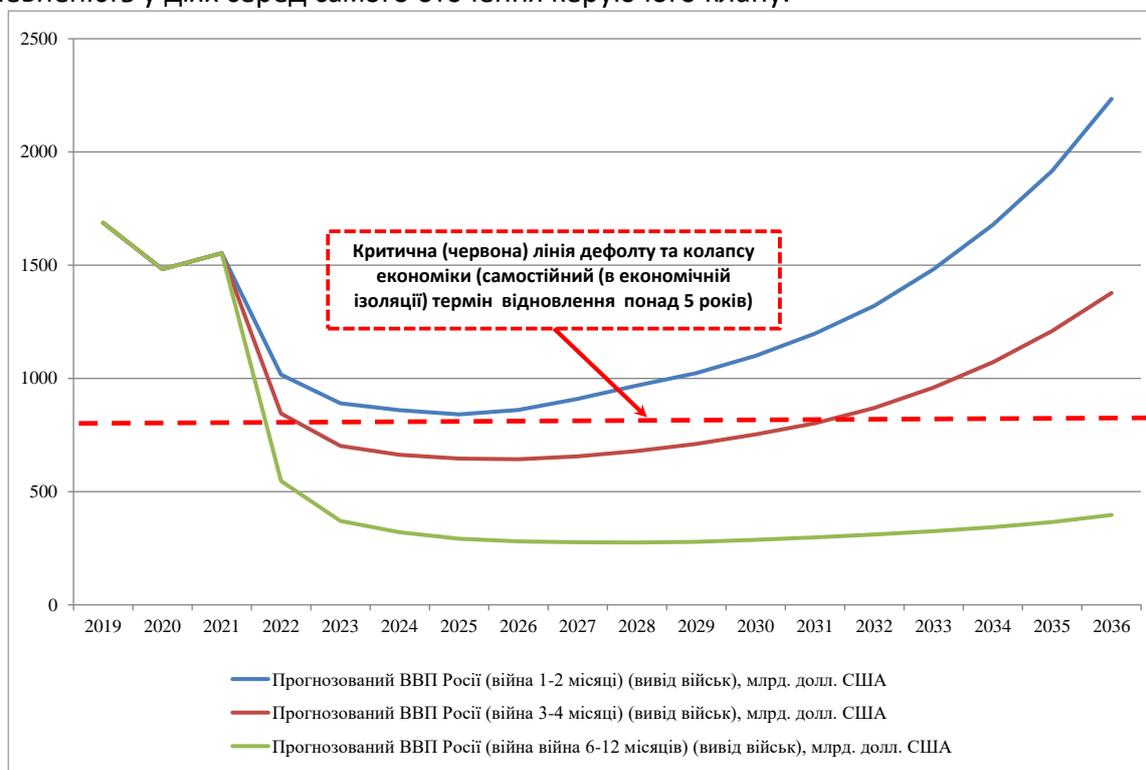
У табл. 4 та на рис. 5, 6, 7 наведені результати прогнозування динаміки ВВП Росії на наступну довгострокову перспективу за різних варіантів подальших дій Росії щодо тривалості ведення війни із Україною на очах усього світу. Прогнозування має припущення, що санкції проти Росії не будуть більш м'якими протягом визначеного періоду ведення війни.

Результати аналізу показують, що єдиним шляхом уникнення дефолту це є припинення РФ війни в найближчий час 1-2 місяці, тоді російській економіці та російському народу буде важко, але шанс на відновлення та достатній рівень безпеки у світу у Росії ще залишається. У разі тривалості війни на території України протягом 3-4 місяців та виведення військ із її території практично вже не дозволить Росії уникнути дефолту у разі підтримання або нарощування воєнно-економічних санкцій проти Росії. Також якщо війна із Україною розтягнеться від 6 до 12 місяців дефолт Росії вже наступить в цьому році. Росія його може використати як механізм позбавлення від зовнішніх боргів, але це сприяє збільшенню безробіття, збіднення населення, а саме головне створить загрозу зміни політичного устрою Росії та її територіальній цілісності, бо РФ складається з 83 суб'єктів, 21 з яких є республіками, які, на відміну від областей, є національно-державними утвореннями, тобто формою державності того або іншого народу (народів) у складі Росії.

Таблиця 4 – Кінцеві результати прогнозування ВВП РФ на довгостроковий період за трьох сценаріїв розвитку війни на території України

Рік	Прогнозований ВВП Росії (війна 1-2 місяці) (вивід військ), млрд. долл. США	Прогнозований ВВП Росії (війна 3-4 місяці) (вивід військ), млрд. долл. США	Прогнозований ВВП Росії (війна 6-12 місяців) (вивід військ), млрд. долл. США	Прогнозований коефіцієнт приросту ВВП (війна 1-2 місяці) (виведення військ), млрд. долл. США	Прогнозований коефіцієнт приросту ВВП (війна 3-4 місяці) (виведення військ), млрд. долл. США	Прогнозований коефіцієнт приросту ВВП (війна 6-12 місяців) (виведення військ), млрд. долл. США
2022	1017,0	844,7	546,6	-34,5	-45,6	-64,8
2023	889,9	701,9	370,6	-12,5	-16,9	-32,2
2024	859,6	662,6	320,9	-3,4	-5,6	-13,4
2025	841,6	646,2	292,3	-2,1	-2,48	-8,9
2026	860,9	643,3	280,1	2,3	-0,45	-4,2
2027	910,0	655,5	276,1	5,7	1,9	-1,4
2028	969,2	679,1	275,2	6,5	3,6	-0,34
2029	1023,4	711,0	278,2	5,6	4,7	1,1
2030	1100,2	753,0	287,1	7,5	5,9	3,2
2031	1198,1	801,9	298,3	8,9	6,5	3,9
2032	1320,3	869,3	311,2	10,2	8,4	4,3
2033	1482,7	959,7	325,8	12,3	10,4	4,7
2034	1678,4	1071,9	343,4	13,2	11,7	5,4
2035	1916,8	1210,2	365,7	14,2	12,9	6,5
2036	2235,0	1377,2	397,2	16,6	13,8	8,6

Кількість населення РФ, яке отримує обмежені правдиві інформаційні новини щодо війни Росії проти України, геноциду українського народу, знищення цивільної інфраструктури України, а саме головне масованого вбивства цивільного населення серед яких багато жінок та дітей що часу зменшують прихильність населення Росії до діючої влади, а також створюють невпевненість у діях серед самого оточення керуючого клану.

Рисунок 5 – Прогноз ВВП Росії за різних варіантів (сценаріїв розвитку війни на території України), млрд. дол. США

Сьогодні треба усьому світу зрозуміти, що розвинута та дієва економіка будь-якої країни може бути тільки за умови єдиних поглядів життєдіяльності країн-партнерів, чіткої взаємодії із передовими країнами світу щодо економічної співпраці в основних секторах національної економіки. А саме головне ефективний розвиток більшості провідних країн світу та світу в цілому можливий тільки за умови мирного співіснування, бо розвиток озброєння зазнав таких границь коли людство може бути знищено за забаганки однієї єдиної людини. Розв'язання війни за досвідом історії є рішенням тільки однієї людини, а усі інші є виконавцями цього рішення. Нажаль ЄС та НАТО мають сьогодні достатню впевненість, що війна з України не перекинеться на їх державні кордони, але на превеликий жаль – ця ймовірність є достатньо великою в найближчі декілька років у разі уникнення покарання Росією щодо захоплення України. В особливій небезпеці в найближчі роки опиняться країни Балтії, минулі пострадянські країни.

5. Висновки

Отримані результати досліджень показують абсурдність прийнятих Росією рішень щодо розв'язання воєнної агресії проти України, яка переростає в геноцид українського народу. Росія втрапила в воєнно-економічний капкан вміло побудований для неї не розуміючи наслідків для своєї економіки, а також моральних наслідків для усього російського народу у світі. Тепер російська мова у країнах світу буде асоціюватися як загроза для оточення, а росіяни будуть визивати до себе негативну реакцію оточуючих людей у разі перебування їх за кордоном. Розрив воєнно-економічної ядерної бомби у економіці Росії спричинив значну ізоляцію не тільки самої держави Росії, а й ізоляцію усіх росіян на значний термін від більшості розвинутих країн-світу. Проведені дослідження показали, що Росія сьогодні ще має шанс відновитися після такого економічного удару по її економіці, але політика її повинна мати діаметральний характер сучасним її діям. Ще є слабка можливість уговорити деякі країни купувати їх енергетичну сировину та природні ресурси, але кожного дня ведення бойових дій країн зменшують кількість країн у світі, які можуть пристати на цю пропозицію. Під час розв'язання війни проти України одним із головних неврахованих Росією факторів впливу на результати ведення бойових дій є морально-психологічний фактор, де перевага на боці сторони, яка захищає свою територію від ворога, а не захоплює не потрібні їм території. Сучасний світ ще боїться безглузких дій мілітаризованих країн, і відноситься достатньо невпевнено під час свої рішень щодо протидії їм, але все ж таки за досвідом Другої світової війни, все рівно наступить переламний момент щодо застосування військових колективних дій проти країни агресора.

Значним негативним наслідком удару по економіці Росії та свідомості російського народу є те, що їх збройні сили, так звані захисники є вбивцями мирного, цивільного населення (жінок, дітей), що сприяє розколу російського суспільства, яке до теперішнього часу більшою своєю частиною підтримувало політику свого політичного лідера. Роз'єднання думки російського суспільства, значні економічні обмеження росіян у відвідуванні світу, не стабільність внутрішньої економіки, напруженість суспільної думки створює передумови формування радикальних поглядів в середині РФ щодо зміни керівництва країни власними силами, тобто нарощуються у геометричній прогресії ризики внутрішнього перевороту. Боязнь нарощування цих ризиків буде погіршувати диктаторську політику по відношенню до власного народу, що є досвідом правління усіх інших диктаторів.

Відмова Росії сьогодні від подальших бойових дій та зміна політичного курсу надасть можливість відновлення економіки Росії за декілька років, але продовження війни та нарощування негативного ставлення до Росії у світі тільки збільшує терміни відновлення, а й ще створює ризики дефолту у фінансовій системі та колапсу в економіці в цілому, в без

пековому напрямку створюються ризики до її територіального розпаду у разі воєнно-економічного ослаблення та розділення політичної та суспільної думки в середині країни.

Подальшим напрямом досліджень за тематикою статті є перегляд впливу складових оборонного потенціалу держави на рівень обороноздатності країни із урахуванням особливостей ведення російсько-української війни.

6. Фінансування

Це дослідження не отримало конкретної фінансової підтримки.

7. Конкуруючі інтереси

Автори заявляють, що у них немає конкуруючих інтересів.

Список використаних джерел

1. Семененко О. М., Бойко Р. В., Водчиць О. Г., Добровольський Ю. Б., Бердочник Д. В., Ярошенко А. В. Основні методологічні аспекти воєнно-економічного забезпечення обороноздатності держави: теорія та практика. Системи обробки інформації: щокварт. наук.-тех. журн. Харків: ХНУПС, 2017. № 3 (51). С. 165–175.
2. Семененко О. М., Корнийчук С. П., Бокий В. Г., Каблуков О. А. Современные особенности воєнно-економічного забезпечення і оцінки необхідного рівня обороноспроможності України. *SDirect 24 – Safety, Society, Science*. 2020. № 2 (12). Р. 51–76. URL : <https://www.sdirect24.org/kopia-nato-deep-no-133>.
3. Воєнна економіка : підручник / за ред. В. І. Мірненка, І. М. Ткача, В. Л. Рихтюка. К.: НУОУ, 2011. – 332 с.
4. Putin's Quagmire: Russia's Invasion of Ukraine Is a Strategic Disaster for the Kremlin. The Center for American Progress. 3 березня 2022. Процитовано 3 березня 2022.
5. Минобороны России в первые отчиталось о потерях на Украине: погибли 498 военных. BBC. 3 березня 2022. Процитовано 3 березня 2022.
6. Від початку повномасштабної війни загинули 2000 мирних українців. Українська правда. 3 березня 2022. Процитовано 3 березня 2022.
7. Минобороны РФ впервые назвало число погибших россиян. Делегации отправились на переговоры / Итоги седьмого дня войны. Meduza. 3 березня 2022. Процитовано 2 березня 2022.
8. Путин врал, что войны с Украиной не будет.

References

1. Semenenko O. M., Boyko R. V., Vodchyts' O. H., Dobrovols'kyi Y. B., Berdochnyk D. V., Yaroshenko A. V. Osnovni metodolohichni aspekty voyenno-ekonomichnoho zabezpechennya oboronozdatnosti derzhavy: teoriya ta praktyka. *Systemy obrobky informatsiyi: shchokvart. nauk.-tekh. zhurn.* Kharkiv: KHNUPS, 2017. № 3 (51). pp. 165–175.
2. Semenenko O. M., Kornyychuk S. P., Bokyy V. H., Kablukov O. A. Sovremennyye osobennosti voenno-ekonomicheskogo obespecheniya y otsenky neobkhodimoho urovnya oboronosposobnosti Ukrainy. *SDirect 24 – Safety, Society, Science*. 2020. № 2 (12). pp. 51–76. Available from : <https://www.sdirect24.org/kopia-nato-deep-no-133>.
3. *Voyenna ekonomika : pidruchnyk / za red. V. I. Mirnenka, I. M. Tkacha, V. L. Rykhtyuka*. Kyiv : NUOU, 2011. 332 p.
4. Putin's Quagmire: Russia's Invasion of Ukraine Is a Strategic Disaster for the Kremlin. The Center for American Progress. 3 bereznya 2022. Protsytovano 3 bereznya 2022.
5. *Mynoborony Rossyy v pervye otchytalos' o poteryakh na Ukraine: pohybly 498 voennykh*. BBC. 3 bereznya 2022. Protsytovano 3 bereznya 2022.
6. Vid pochatku povnomasshtabnoyi viyny zahynuly 2000 myrnykh ukrayintsiv. *Ukrayins'ka pravda*. 3 bereznya 2022. Protsytovano 3 bereznya 2022.
7. *Mynoborony RF v pervye nazvalochyslo pohybshykh rossyyan. Delehatsyy otpravyls' na perehovory/ Ytohy sed'moho dnya voyny*. Meduza. 3 bereznya 2022. Protsytovano 2 bereznya 2022.
8. Путин врал, что войны с Украиной не будет.

- Хронология обмана президента РФ.
9. Хронология ужасающей лжи. Как Россия почти четыре месяца обманывала весь мир, утверждая, что не собирается нападать на Украину (рос.)
 10. Перейти до: а б МЗС: Росія атакує Україну з Донбасу, Криму та північного напрямку. URL : www.dw.com.
 11. Марковська, Юлія (24 лютого 2022). Воєнний стан: що відбувається на Сумщині. ОНЛАЙН. Суспільне Новини (укр.). Процитовано 24 лютого 2022.
 12. Анна Рудик. З території Білорусі по Україні завдано ударів 4 балістичними ракетами, — ОП // Українські Новини, 24 лютого 2022
 13. Перейти до: а б Білорусь вступила у війну проти України. Громадське. 1 березня 2022. Процитовано 1 березня 2022.
 14. Загроза з Придністров'я: російські військові проводять там нібито "навчання миротворців". 24 Канал (укр.). Процитовано 28 лютого 2022.
 15. ВВП (в текущих долларах США) - Российская Федерация URL: <https://data.worldbank.org/индикатор/NY.GDP.MKTP.CD>
 16. ВВП России по годам: 1991 – 2021. Объем и динамика URL: <http://global-finances.ru-vvp-rossii>
 17. Экономика России – Википедия. URL: [https://ru.wikipedia.org/wiki/Экономика России](https://ru.wikipedia.org/wiki/Экономика_России)
 18. Санкційний день: як світ відповів Росії на визнання окупованих ОРДЛО. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/02/22/682617/>
 19. ЄС погодив нові санкції проти Росії URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-eu-sanktsii-rosia/31721696.html>
 20. Війна з Росією: втрати окупантів. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/03/16/vijn-a-z-rosiyeyu-vtraty-okupantiv-stanom-na-16-bereznja/>
 8. Putyn vral, chto voyny s Ukraynoy ne budet. Khronolohyya obmana prezidenta RF
 9. Khronolohyya uzhasayushchey lzhy. Kak Rossiya pochty chetyre mesyatsa obmanyvala ves' myr, utverzhdaya, chto nesobyraet-sya napadat' na Ukraynu (ros.)
 10. Pereyty do:a b MZS: Rosiya atakuye Ukrayinu z Donbasu, Krymu ta pivnichnoho napryamku. Available from : www.dw.com.
 11. Markov's'ka, Yuliya (24 lyutoho 2022). Voyennyystan: shchovidbuvayet'syanaSumshchyni. ONLAYN. Suspil'ne. Novyny (ukr.). Protsytovano 24 lyutoho 2022.
 12. AnnaRudyk. Z terytoriyi Bilorusi po Ukrayini zavdano udariv 4 balistychnymy raketamy, — OP. *Ukrayins'ki Novyny*, 24 lyutoho 2022
 13. Pereyty do: a b Bilorus' vstupyly u viynu proty Ukrayiny. Hromads'ke. 1 bereznya 2022. Protsytovano 1 bereznya 2022.
 14. Zahroza z Prydnistrov'ya: rosiys'ki viys'kovi provodyat' tam nibyto "navchannya myrotvortsiv". 24 Kanal (ukr.). Protsytovano 28 lyutoho 2022.
 15. VVP (v tekushchychk dollarakh SSHA) - Rossiyskaya Federatsyya. Available from : [https://data.worldbank.org/индикатор NY.GDP.MKTP.CD](https://data.worldbank.org/индикатор/NY.GDP.MKTP.CD)
 16. VVP Rossiy po hodam: 1991 – 2021. Ob'em y dynamyka URL: <http://global-finances.ru-vvp-rossii>
 17. Ékonomyka Rossiy – Vykyedyya [https://ru.wikipedia.org/wiki/Ékonomyka Rossiy](https://ru.wikipedia.org/wiki/Ékonomyka_Rossiy)
 18. Sanktsiynny den': yak svit vidpoviv Rosiyi na vyznannya okupovanykh ORDLO. Available from : <https://www.epravda.com.ua/news/2022/02/22/682617/>
 19. YES pohodyv novi sanktsiyi proty Rosiyi URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-eu-sanktsii-rosia/31721696.html>
 20. Viyna z Rosiyeyu: vtraty okupantiv. Available from : <https://armyinform.com.ua/2022/03/16/vijna-z-rosiyeyu-vtraty-okupantiv-stanom-na-16-bereznja/>